

Przewodnik

Do wykładów i egzaminu z *Filozofii Człowieka*

*Kierunek Filozofia
semestr III*

opracował Artur Andrzejuk
(na prawach maszynopisu)

Katedra Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej

Warszawa 2010

Treści programowe

1. Filozofia człowieka jako dyscyplina filozoficzna

2. Historia problematyki antropologicznej

- A) Platoński i arystotelesowski sposób ujęcia bytu ludzkiego
- B) Chrześcijańskie modyfikacje antropologiczne
- C) Antropologizacja filozofii w nowożytności
- D) Niektóre współczesne modele antropologii filozoficznej

3. Zarys klasycznej filozofii człowieka

- A) Genetyczne ujęcie człowieka - byt ludzki w aspekcie przyczyn
- B) Strukturalne ujęcie człowieka - problem duszy i ciała
- C) Człowiek jako osoba - relacje osobowe.
- D) Władze – sprawności
- E) Relacja poznania
- F) Decydowanie i uczucia
- G) Cnoty moralne - umiarkowanie i męstwo
- H) Cnoty moralne - roztropność i sprawiedliwość

4. Niektóre filozoficzne konsekwencje filozoficznego ujęcia człowieka

- A) Etyka i pedagogika
- B) Wspólnoty osób

Egzamin

Forma zaliczenia (egzamin):

treść wykładu (T.Stępień, Podstawy tomistycznego rozumienia człowieka, 2004) +
wybrana lektura

Literatura obowiązkowa

Program podstawowy: T.Stępień, Podstawy tomistycznego rozumienia człowieka, 2004

Etyka: program podstawowy + M. Gogacz, Wprowadzenie do etyki chronienia osób, 1998
albo M. Gogacz, Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie, 1997
albo K.Wojtyła, Miłość i odpowiedzialność (wszystkie wydania).

Historia filozofii: program podstawowy + Dudzik, Muszyńska, Nowik, O duszy.
Arystoteles. Tomasz z Akwinu, 1996
albo A. Andrzejuk, Filozofia moralna w tekstach Tomasza z Akwinu, 1999
albo A.Andrzejuk, Prawda o dobru. Problem filozoficznych podstaw etyki tomistycznej,
Warszawa 2000,
albo M.A.Krąpiec, Ja - człowiek, Lublin 1991.

Reszta filozofii: program podstawowy + M. Gogacz, Człowiek i jego relacje, 1985
albo A. Andrzejuk, Filozofia moralna w tekstach Tomasza z Akwinu, 1999
albo A.Andrzejuk, Prawda o dobru. Problem filozoficznych podstaw etyki tomistycznej,
Warszawa 2000,
albo M.A.Krąpiec, Ja - człowiek, Lubin 1991.

UWAGA: większość polecanych publikacji dostępna jest na www.katedra.uksw.edu.pl

Literatura uzupełniająca

Arystoteles, O duszy, tł. P. Siwek, 1988.
Tomasz z Akwinu, Traktat o człowieku, tł. S. Swieżawski, 1957;
Tomasz z Akwinu, Kwestia o duszy, tł. Z. Włodek, W. Zega, 1996
J.Woroniczki, Katolicka etyka wychowawcza, 1985.
M.A.Krąpiec, Ja - człowiek, 1991.
K.Wojtyła, Osoba i czyn, 1994.
J.Maritain, Człowiek i państwo, 1993.
M.Gogacz, Wokół problemu osoby, 1974.
S.Kowalczyk, Zarys filozofii człowieka, 1990.
R. Darowski, Filozofia człowieka. Zarys problematyki. Antologia tekstów, 2002

Literatura do kolokwium z filozofii bytu

M. Gogacz, Elementarz metafizyki, (wszystkie wydania) [www.katedra.uksw.edu.pl]
albo A. Andrzejuk, Elementarz filozofii, 2007 + Istnienie i istota (wprowadzenie do
filozofii bytu Tomasza z Akwinu), 2003 [www.tomizm.pl]

Rygory

1. W trakcie zajęć przeprowadzone zostanie pisemne kolokwium powtórzeniowe z filozofii bytu. Pozytywne zaliczenie tego kolokwium jest warunkiem przystąpienia do egzaminu.
2. Na egzaminie obowiązuje: Program podstawowy + (obligatoryjnie) lektura obowiązkowa (jej zaliczenie jest *conditio sine qua non* zdania egzaminu!) Egzamin będzie przeprowadzony w formie pisemnej.
3. Warunkiem uzyskania oceny bardzo dobrej jest - oprócz zaliczenia części pisemnej na ocenę co najmniej dobrą (4) - zaliczenie w formie ustnej jednej (do wyboru) lektury z zestawu literatury uzupełniającej.

Tezy egzaminacyjne

Program podstawowy

1. Przedstaw przedmiot i metodę antropologii filozoficznej.
2. Przedstaw miejsce antropologii wśród nauk filozoficznych.
3. Omów rolę w bycie jego aktu istnienia.
4. Omów rolę w bycie jego formy.
5. Jakie skutki w człowieku powoduje możliwość niematerialna?
6. Jakie skutki w człowieku powoduje możliwość materialna?
7. Scharakteryzuj przyczynę sprawczą?
8. Scharakteryzuj przyczyny celowe?
9. Jakie skutki powoduje istnieniowa własność prawdy?
10. Jakie skutki powoduje istnieniowa własność dobra?
11. Omów osobową relację nadziei.
12. Omów osobową relację wiary.
13. Omów działanie wewnętrznych władz zmysłowych.
14. Omów działanie wewnętrznych władz intelektualnych.
15. Wymień własności transcendentalne (istnieniowe).
16. Wymień wewnętrzne zmysły poznawcze.
17. Czym są sprawności?
18. Czym są cnoty?
19. Wymień i omów sprawności intelektu dotyczące postępowania.
20. Wymień i omów sprawności intelektu dotyczące poznania.
21. Omów problematykę związaną z cnotą roztropności.
22. Omów problematykę związaną z cnotą sprawiedliwości.
23. Omów problematykę związaną z cnotą męstwa.
24. Omów problematykę związaną z cnotą umiarkowania.
25. Przedstaw i omów poziomy relacji miłości.
26. Przedstaw i omów odmiany miłości osobowej (*dilectio*).
27. Przedstaw problematykę związaną z przyjaźnią (*amicitia*).
28. Przedstaw problematykę związaną z miłością *connturalitas*.
29. Jakie elementy strukturalne stanowią ciało człowieka?
30. Jakie elementy strukturalne stanowią duszę człowieka?

31. Czym różni się człowiek od zwierząt?
32. Na czym polega śmierć?

Tezy do książki *Wprowadzenie do etyki chronienia osób*

1. Czym jest akt istnienia?
2. Przedstaw określenie etyki
3. Czym jest wiedza?
4. Przedstaw określenie sumienia
5. Kim jest osoba?
6. Przedstaw określenie pedagogiki
7. Czym jest kontemplacja?
8. Przedstaw określenie mądrości
9. Na czym polega wolność?
10. Na czym polega idealizm?
11. Na czym polega realizm filozoficzny?
12. Na czym polega humanizm?
13. Na czym polega religia?
14. Czym jest światopogląd?
15. Jak rozumie się cel w idealizmie?
16. Czym jest cel w realizmie?
17. Na czym polega oparcie etyki na myśli Hegla?
18. Na czym polega etyka sytuacyjna?
19. Na czym polega etyka personalistyczna?
20. Na czym polega tzw. etyka niezależna?
21. Na czym polega odróżnienie etyki ogólnej od etyki szczegółowej?
22. Na czym polega etyka rodzinna w ujęciu św. Tomasza?
23. Na czym polega etyka w państwie według św. Tomasza?
24. Na czym polega oparcie etyki na ideologii New Age?
25. Czym jest miłość?
- 26.6. Przedstaw określenie wspólnoty.
27. Czym jest wiara?
- 28.7. Przedstaw określenie narodu.
29. Czym jest nadzieja?
- 30.8. Przedstaw określenie ojczyzny.
31. Czym są uczucia?
- 32.9. Przedstaw określenie rodziny.
33. Czym są relacje osobowe?
34. Przedstaw określenie państwa.
- 3 5 . Przedstaw określenie społeczeństw
- 3 6 . Przedstaw określenie dobra wspólnego.

Tezy do książki *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*

- Przedstaw przedmiot pedagogiki
- Przedstaw relację pedagogiki i antropologii filozoficznej
- Przedstaw relację pedagogiki i etyki

Przedstaw relację pedagogiki ogólnej i pedagogiki szczegółowej
Przedstaw i omów zasady wychowania w pedagogice ogólnej
Przedstaw i omów zasady wychowania w pedagogice szczegółowej
Przedstaw rozumienie wolności
Przedstaw rozumienie dobra
Przedstaw rozumienie zła

Scharakteryzuj temat:

- I. Nauczyciel i wychowawca
- II. Szkoła podstawowa i średnia
- III. Szkoła katolicka
- IV. Uniwersytet i inne szkoły wyższe
- V. Seminarium duchowne
- VI. Szkoła wojskowa
- VII. Wychowanie i sport
- VIII. Kobiety i wychowanie
- IX. Wychowanie a choroba

Tezy do książki *O duszy. Arystoteles. Tomasz z Akwinu*

1. Arystotelesowa definicja duszy
2. Władze duszy u Arystotelesa
3. Zmysły poznawcze u Arystotelesa
4. Duchowe władze poznawcze u Arystotelesa
5. Władze pożądawcze u Arystotelesa
6. Tomaszowa koncepcja duszy rozumnej

Tezy do książki *Filozofia moralna w tekstach Tomasza z Akwinu*

1. Na czym polega normatywny charakter etyki?
2. Czym jest prawo naturalne?
3. W jaki sposób prawo naturalne stanowi podstawę etyki?
4. Czym jest dobro w ujęciu św. Tomasza?
5. Czym jest zło w ujęciu św. Tomasza?
6. Przedstaw rozumienie celu i szczęścia.
7. Przedstaw rozumienie sumienia i prasuimienia.
8. Przedstaw rozumienie pokory i wielkoduszności.
9. Przedstaw schemat podejmowania decyzji.
10. Przedstaw zasady oceniania czynów ludzkich.
11. Przedstaw zasady nauczania etyki w ujęciu Arystotelesa i św. Tomasza.

Tezy do książki *Człowiek i jego relacje*

1. Scharakteryzuj rozumienie człowieka jako podmiotu swych działań
2. Przedstaw tomistyczne rozumienie człowieka
3. Scharakteryzuj wewnętrzne przyczyny człowieka

4. Scharakteryzuj zewnętrzne przyczyny człowieka
5. Scharakteryzuj przyczyny celowe duszy i ciała człowieka
6. Przedstaw osobową relację miłości
7. Przedstaw osobową relację wiary
8. Przedstaw osobową relację nadziei
9. Przedstaw przedmiot etyki
10. Przedstaw rozumienie dobra
11. Przedstaw rozumienie zła
12. Przedstaw rozumienie wspólnoty
13. Przedstaw rozumienie rodziny
14. Przedstaw rozumienie uniwersytetu
15. Czym różni się uniwersytet od innych szkół wyższych?

Tezy do książki *Prawda o dobru*

1. Tomistyczne ujęcie osoby
2. Relacje osobowe: miłość, wiara, nadzieja
3. Problematyka Wartości
4. Problematyka godności osoby
5. Poziomy miłości
6. Odmiany miłości *dilectio*
7. Problematyka uczuć
8. Dobro moralne
9. Celowość w etyce
10. Problem szczęścia
11. Sumienie i praszumienie
12. Kontemplacja
13. Zagadnienie mądrości
14. Zło moralne
15. Wada a nałóg
16. Problematyka umiarkowania
17. Problematyka męstwa
18. Problematyka roztropności
19. Problematyka sprawiedliwości
20. Podstawy etyki i pryncypia postępowania

Tezy do książki *Ja-człowiek*

1. „Fenomenologiczny” opis i tomistyczna interpretacja „faktu ludzkiego”
2. Struktura bytowa człowieka
3. Teoria ciała ludzkiego: jego rola w strukturze bytowej człowieka i jego funkcje w relacjach międzyludzkich
4. Poznanie intelektualne a życie intelektualne
5. „Intencjonalność” kultury ludzkiej
6. Problem wolności człowieka
7. Co to znaczy „byt moralny”?
8. Paradygmaty relacji człowiek-społeczeństwo

9. Czym jest religia?
10. Swoistość Krąpcza teorii osoby
11. Opis i struktura śmierci człowieka

Tezy do książki *Miłość i odpowiedzialność*

1. Rozumienie i krytyka utylitaryzmu (dwa znaczenia słowa „używać”).
2. Stosunek miłości do używania.
3. Norma personalistyczna.
4. Istota popędu seksualnego
5. Rygorystyczna interpretacja popędu seksualnego
6. „Libistyczna” interpretacja popędu seksualnego
7. Religijna interpretacja popędu seksualnego
8. Upodobanie w miłości.
9. Pożądanie w miłości.
10. Życzliwość w miłości
11. Sympatia w miłości.
12. Wzajemność w miłości.
13. Przyjaźń w miłości.
14. Interpretacja „miłości oblubieńczej”.
15. Istota zmysłowości.
16. Interpretacja uczuciowości.
17. Problem integracji miłości.
18. Relacja wrazenia i wzruszenia.
19. Interpretacja „oddania się” osoby osobie w miłości.
20. Cnota w miłości.
21. Problem wyboru i wolność w miłości.
22. Wychowanie do miłości.
23. Interpretacja czystości seksualnej.
24. Interpretacja wstydu.
25. Interpretacja monogamii i nierozzerwalności małżeństwa
26. Interpretacja powołania małżeńskiego
27. Relacja

Tezy do kolokwium z filozofii bytu

Zagadnienia

1. Czym jest i czym nie jest filozofia.
2. Klasyczna definicja filozofii.
3. Dyscypliny filozoficzne.
4. Sposoby uprawiania filozofii.
5. Światopogląd i jego odmiany.
6. Klasyczna problematyka bytu.
7. Spotkanie jako źródło rozumień.
8. Wyznaczone przez spotkany byt elementy metodologii metafizyki.

9. Terminologia bytu. (Wewnętrzne pryncypia bytu, własności istnieniowe bytu, zewnętrzne przyczyny bytu).
10. Bóg jako samoistny akt istnienia.
11. Filozoficzna problematyka istoty Boga (wersja tomistyczna).
12. Drogi św. Tomasza.
13. Nietomistyczne koncepcje Boga.
14. Filozoficzna problematyka relacji (typy relacji i ich przyczynowanie).

Pojęcia

15. Akt
16. Akt istnienia
17. Byt
18. Dobro
19. Forma
20. Istota
21. Jedność
22. Kres relacji
23. Materia
24. Możliwość
25. Odrębność
26. Piękno
27. Podmiot relacji
28. Prawda
29. Przyczyna
30. Przyczyna celowa
31. Przyczyna sprawcza
32. Przypadłość
33. Realność
34. Relacja
35. Substancja
36. Własności istnieniowe (transcendentalne)
37. Wytwór
38. Zło